

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 201__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси
(назва магістерської програми)

на тему: «Місцеві бюджети в економічній системі держави»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка ЦЗФН факультету

Краснопольська Ольга Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.Е.Н.
(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Краснопольська О. В. «Місцеві бюджети в економічній системі держави»,
(прізвище та ініціали студента) *(назва кваліфікаційної роботи)*
 кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «8.07072
Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Державні та
муніципальні фінанси»,
 Одеський національний економічний університет
 м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів та їх використання в економічній системі.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти місцевих бюджетів.

Проаналізовано проблематику формування і використання місцевих бюджетів.

Запропоновано: шляхи вдосконалення місцевих бюджетів в економічній системі держави: усунути протиріччя у нормативно-законодавчій базі; створити умови для реалізації політики децентралізації; розробити програму щодо активізації інвестиційної привабливості регіональних проектів.

Ключові слова: місцеві фінанси, місцеві бюджети, фінансовий механізм, доходи, видатки, міжбюджетне вирівнювання, децентралізація, об'єднана територіальна громада.

ANNOTATION

Krasnopol'ska O. "Local budgets in the state economic system"
(students surname and initials) *(work title)*
 thesis for Master degree in specialty « 8.07072 Finance, banking and insurance»
 under the program «State and municipal finances»
 Odessa National Economic University
 Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of formation of incomes of local budgets and its use in the economic system.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of local budgets.

Problems of formation of incomes of local budgets and its use in Ukraine were analyzed.

Way of improve local budgets in the economic system of state were proposed: to eliminate contradictions in the legislative framework; to build conditions for the implementation of decentralization policy; to develop a program to enhance the investment attractiveness of regional projects.

Keywords: local finances, local budgets, financial mechanism, revenues, expenditures, intergovernmental equalization, decentralization, united territorial community.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	6
1.1. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави	6
1.2. Економічна сутність місцевих бюджетів.....	14
1.3. Фінансовий механізм міжбюджетного вирівнювання.	21
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В	
УКРАЇНІ.....	30
2.1. Основні тенденції формування доходів місцевих бюджетів.....	30
2.2. Моніторинг видатків місцевих бюджетів.....	52
2.3. Оцінювання впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток	
територіальних громад (на прикладі м. Одеси)	60
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В	
КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....	77
3.1 Впровадження зарубіжного досвіду щодо стимулюючого впливу	
місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних творень в	
українську практику.....	77
3.2. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення економіки	
територіальних громад	85
3.3. Бюджетні важелі посилення інвестиційної активності в територіальних	
утвореннях.	93
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ.....	114

ВСТУП

Актуальність теми. Одне з провідних місць в економічній системі кожної держави займають місцеві бюджети, оскільки в них сконцентровано значна частина державних фінансових ресурсів, що спрямовуються на забезпечення суспільних благ. Тому місцеві бюджети у сучасних реаліях відіграють значну роль у фінансуванні бюджетних програм, перш за все, соціальної спрямованості. У сучасних реаліях, коли відбуваються радикальні зміни у функціонуванні місцевих бюджетів, які викликані запровадженням бюджетної децентралізації та посиленням фінансової автономії бюджетів органів місцевого самоврядування, гостро постає питання щодо спроможності останніх здійснювати дієвий вплив на розвиток економічної системи. Саме цей контекст окреслює актуальність обраної проблематики.

Питанням щодо пошуку шляхів розв'язання проблем формування та використання місцевих бюджетів, поглиблення теоретичних засад та розробки методології функціонування бюджетної системи на місцевому рівні присвячено праці таких науковців, як І.О. Луніна, К.В. Павлюк, В.П. Кириленко, С.В. Слухай, С.І. Юрій Н. В. Савчук, Г. В. Возняк, В. В. Шавлак, В. Г. Поліщук, О. М. Крук, О. Д. Василика, В. І. Кравченка, К. М. Жулінська, та багатьох інших.

Враховуючи динамічність функціонування економічної системи, постійні перетворення, що відбуваються в бюджетній системі України, посилення впливу органів місцевого самоврядування на розвиток економіки регіонів, необхідність подальшого дослідження виявляється у розв'язанні проблематики, що пов'язана із впровадженням бюджетної децентралізації та її впливі на фінансову автономію органів місцевого самоврядування. Потребують висвітлення питання щодо застосування бюджетних важелів, які здійснюють вплив на посилення інвестиційної активності в територіальних утвореннях.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад місцевих бюджетів та розробка пропозицій щодо їх вдосконалення у контексті впливу на економічну систему держави.

Вказана мета обумовлює вирішення таких *завдань*:

- визначити роль місцевих фінансів в економічній системі держави;
- розкрити економічну сутність місцевих бюджетів;
- дослідити фінансовий механізм міжбюджетного вирівнювання;
- проаналізувати тенденції формування доходів місцевих бюджетів;
- здійснити моніторинг видатків місцевих бюджетів;
- оцінити вплив місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних громад (на прикладі м. Одеси);
- адаптувати зарубіжний досвід щодо стимулюючого впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних утворень в українську практику;
- дослідити бюджетну децентралізацію як чинник зміцнення економіки територіальних громад;
- обґрунтувати застосування бюджетних важелів у посиленні інвестиційної активності в територіальних утвореннях.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес формування і використання місцевих бюджетів в економічній системі держави.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають у процесі формування і використання місцевих бюджетів України.

Методи дослідження. У ході дослідження застосовувалися діалектичний, емпіричний та логічний методи наукового пізнання при поглибленні теоретичних засад місцевих бюджетів. Методи спостереження, аналізу динаміка часових рядів, порівняння, графічного відображення кількісних величин, економіко-математичного моделювання мали своє відображення у ході здійснення діагностики стану місцевих бюджетів. Методи логіки, узагальнення та деталізації використовувалися при розробці пропозицій щодо вдосконалення місцевих бюджетів

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження складають доробки вітчизняних та зарубіжних авторів в галузі фінансів, зокрема підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні наукові видання; законодавчі та нормативні акти, якими є Конституція України, Бюджетний кодекс, Закони України, укази Президента України, Постанови Верховної Ради України, Постанови Кабінету Міністрів України; звіти Міністерства фінансів України і Державної казначейської служби України; статистичні матеріали Державної служби статистики України та Інтернет-ресурси.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано: Краснопольська О.В. Місцеві бюджети та їх вплив на економічний розвиток територіальних громад / О.В. Краснопольська // Студентська науково-практична конференція фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету: «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи», 24 листопада 2017 року; Краснопольська О. В. Діагностика стану місцевих бюджетів в Україні.// О. В. Краснопольська// Збірник студентських наукових праць. ОНЕУ. Кафедра фінансів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://oneu.edu.ua/pages/cath/finans/>

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що місцеві фінанси є складною системою економічних відносин, що посідають вагоме місце в економічній системі держави. Їх роль визначається у забезпеченні економічного розвитку територіальних утворень та надання соціальних благ гарантованих Конституцією держави.

2. Визначено, що фінансовою базою органів місцевого самоврядування є місцеві бюджети, які є складовою місцевих фінансів. Сутність місцевих бюджетів розкривається через розподільчу та контрольну функції. Перша виявляється у перерозподілі частини ВВП через систему місцевих бюджетів, друга є похідною від першої та виявляється у контролі за рухом грошових потоків, які спрямовуються на забезпечення потреб територіальних громад.

3. Досліджено, що механізм міжбюджетного вирівнювання є підсистемою і складовою механізму міжбюджетних відносин. Розкриття змісту останніх дозволило дійти висновку, що міжбюджетні відносини здійснюється з метою регулювання соціально-економічних процесів шляхом застосування відповідного інструментарію – офіційних трансфертів. Залежно від видів останніх здійснюється регулюючий вплив на економіку територіальних утворень. Отже, трансферти є важелем впливу на розвиток економічної системи держави.

4. У ході аналізу тенденцій формування доходів місцевих бюджетів з'ясовано, що основними проблемами формування доходів місцевих бюджетів є:

- недостатній обсяг власних доходів місцевих бюджетів;
- значна залежність місцевих бюджетів від державного, що доведено шляхом застосування інструментів регресійного аналізу (зростання надходжень від місцевих податків та зборів на 1 грн. спричиняє прирощення трансфертів на 9, 63 грн).

- закріплені доходи є вагомою складовою доходів місцевих бюджетів, що звужує гнучкість системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування;

- практика формування місцевих податків та зборів в Україні показала, що у зв'язку з проведеними реформами їх значимість зросла, але потребує вдосконалення система їх адміністрування.

- єдиний податок та плата за землю є основними бюджетоутворюючими місцевими податками, що ставить перед місцевою владою питання щодо розвитку податкового контролю на місцевому рівні, запровадження податкової культури та стимулювання платників цих податків до своєчасної сплати;

- формування бюджету розвитку є необхідним для посилення економічного потенціалу територіальних утворень. Аналіз показав, що основними джерелом наповнення бюджету розвитку є кошти, одержанні із загального фонду, що складає 94,5% загального обсягу надходжень бюджету розвитку; надходження від продажу землі (0,9 млрд. грн., або 2,0%) та від відчуження майна, що знаходиться у комунальній власності (0,3 млрд. грн., або 0,5%), інші надходження склали 3,0% усіх доходів бюджету розвитку місцевих бюджетів.

5. Видатки місцевих бюджетів відіграють основну роль у забезпеченні соціальних потреб населення територіальних громад. Спостереження за їхньою динамікою дозволили дійти висновку, що видатки місцевих бюджетів мають щорічне зростання, причому їх вагова частка спрямовується на забезпечення соціально-культурної сфери. Тому прирощення видатків на економічну діяльність не має суттєвих змін, хоча в останні роки спостерігається тенденція зростання. Проте частка поточних видатків у структурі видатків місцевих бюджетів складає 88-93 %. Тому можна дійти висновку, що гнучкість видатків є незначною, а відтак здійснювати управління видатками, які не мають статусу захищених статей практично неможливо у зв'язку із їхньою обмеженістю. Як

наслідок, органи місцевого самоврядування не мають достатнього ресурсу для фінансування інвестиційних та інноваційних проектів.

6. Встановлено, що протягом останніх п'яти років спостерігається дефіцит місцевого бюджету міста Одеса. У першу чергу, причиною такого становища стало поглиблення економічної кризи в Україні. Як наслідок, збільшилися видатки на утримання соціально-культурної сфери. Наступним чинником стало підвищення мінімальної заробітної плати, що спонукало збільшення видатків на оплату праці. Загалом, бюджет міста Одеси є соціально спрямованим. Вплив на економічну систему є пасивним, тобто збільшення попиту на ринках товарів і послуг визначається соціальними чинниками, які пов'язані з виплатою заробітної плати та надання соціальної допомоги. Саме ці фактори є визначальними у формуванні дефіцитного бюджету м. Одеси.

7. Зарубіжний досвід щодо впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток показав, що є сенс звернути увагу на досвід Франції, оскільки наші адміністративні системи схожі, а грошова і податкова системи будувалися за зразком цієї країни. Не менш адаптованою до українських реалій є практика управління фінансовими ресурсами місцевого самоврядування таких країн, як Польща і Литва, зокрема у сфері наповнення місцевих бюджетів.

8. Доведено, що бюджетна децентралізація є чинником зміцнення економіки територіальних громад. Необхідним є подальше напрацювання питань щодо здійснення її позитивного впливу на всю економічну систему країни. Зокрема, ці питання стосуються місцевого оподаткування у рамках підвищення ефективності його адміністрування. Необхідно також вдосконалити нормативно-правову базу щодо розмежування повноважень. Потребує вдосконалення метрологічна основа виділення освітньої і медичної субвенцій. Є сенс звернути увагу на недоліки в об'єднанні територіальних громад.

9. Інвестиційна активність в територіальних утвореннях не має позитивних тенденцій, що пов'язано із питаннями заохочення інвесторів до реалізації проектів розвитку відповідних територій. Для створення сприятливого інвестиційного клімату необхідно створити умови для

застосування таких важелів, які сприятимуть формуванню інституту публічно-приватного партнерства та фондового ринку на місцевому рівні, що дозволить територіальним громадам залучати додаткові фінансові ресурси для забезпечення розвитку інфраструктури, інноваційної діяльності та загалом надасть можливість посилити економічний потенціал регіонів.

Проведене дослідження дає можливість сформулювати пропозиції щодо розвитку місцевих бюджетів в економічній системі держави:

- усунути протиріччя у нормативно-законодавчій базі, яка регулює формування та використання місцевих бюджетів шляхом здійснення ефективної економічної експертизи законів для прийняття досконалих законодавчих актів, що дозволить усунути перманентність бюджетно-податкового законодавства та стабілізує економіку регіонів;
- створити умови для реалізації політики децентралізації з огляду на забезпечення реальної самостійності і автономії місцевих бюджетів;
- посилити контроль за використанням коштів бюджету органів місцевого самоврядування через запровадження громадського контролю, що дозволить підвищити прозорість бюджетного процесу та сприятиме залученню громадськості до розв'язання питань місцевого значення;
- розробити програму щодо активізації інвестиційної привабливості регіональних проектів, які забезпечуються на умовах спільного фінансування шляхом залучення інвесторів, які мають бізнес інтереси у певному територіальному утворенні;
- підвищити ефективність адміністрування місцевих податків і зборів з метою наповнення місцевих бюджетів за рахунок власних ресурсів, що дозволить посилити автономію місцевих бюджетів;
- вдосконалити нормативно-правову базу щодо функціонування фінансово-кредитного ринку на локальних рівнях з метою застосування кредитного інструментарію для здійснення місцевих запозичень, що надасть можливість фінансувати інфраструктурні проекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алієва В. Міжбюджетні відносини в Україні: тенденції і перспективи // Економіка України. – 2005.- № 10. с.23-26.
2. Алфьоров С. В. Особливості устрою та функціонування територіальних громад країн-членів ЄС/ С. В. Алфьоров //Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - 2013. - Вип. 37. - С. 181-189 с.
3. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К. : НІСД, 2017. – 928 с.
4. Базилевич В. Д. Державні фінанси [Текст] : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. — К. : Атака, 2002. — 93 с.
5. Балацький Є.О.. Бюджет міста у системі фінансів території [Текст] : монографія / Є. О. Балацький. - Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. - 302 с.
6. Барабаш Т. Г. Розвиток системи міжбюджетного регулювання в Україні/ Т. Г. Барабаш// Наукові праці НДФІ -2014 -№ 3 (68)- 16-22с.
7. Безтелесна Л. І. Децентралізація як процес удосконалення фінансового забезпечення реалізації соціальних гарантій держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/5766/1/Ve742%20зах.pdf>
8. Бечко П. К. Місцеві фінанси : навч. посібник / П. К. Бечко, О. В. Ролінський. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 192 с
9. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні / Т. Г. Бондарук. – К. : ІЕП НАН України, 2009. – 608 с.
10. Бондарук Т. Г. Місцеві фінанси: Навч. Посібник/ Т. Г. Бондарук - К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2013. – 529 с.
11. Боярко І. М. Місцеві бюджети у забезпеченні соціально-економічного розвитку міста [Текст]: монографія/ І. М. Боярко, Люта, Н. Г. Пігуль. – Сумське видавництво ПВКП «Корпункт», 2012, - 92 с.

12. Бурковська А, Вплив фінансової децентралізації на суспільно-економічний розвиток регіонів України / А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна, А. Ю. Корабахіна // Актуальні проблеми економіки. / ЧНУ, Миколаїв. — 2016.— С. 13-19.

13. Бюджет України за 2013 рік : статист. зб. Міністерства фінансів України / [виконавці: Л. М. Калініченко, Г. В. Гайдученко, Т. А. Пивоваренко, Н. П. Тригуб]. – К. : Міністерство фінансів України, 2014. – 244 с.

14. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20170101>

15. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456–VI // ВВР. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572.

16. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.]; ІБСЕД, Проект “Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження”, USAID. – К., 2015. – 77 с.

17. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету за 2015 рік / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.]; ІБСЕД, Проект “Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження”, USAID. – К., 2016. – 80 с.

18. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик, І.Ф Щербина та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. — К.: 2013. - 106 с.

19. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик, І.Ф Щербина та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. — К.: 2014. - 96 с.

20. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Щербина І.Ф., Рудик А.Ю., Зубенко В.В., Самчинська І.В.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. — К.: 2017. — 136 с.

21. Василик О. Д. Теорія фінансів [Текст] : підручник / О. Д. Василик. — К. : НІОС, 2000. — 355 с.
22. Василик О.Д. Теоретичні основи побудови бюджетного механізму / Д. Василик// Фінанси України. – 2000. – №11. – С.38-46.
23. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2010. – 234 с.
24. Воробьев Ю. Н. Межбюджетные отношения в Украине / Ю. Н. Воробьев, И.В. Усков. – Симферополь : ИТ “АРИАЛ”, 2010. – 276 с.
25. Гапонюк М.А. , Місцеві фінанси у схемах і таблицях : навч. посіб. / [М. А. Гапонюк, А. Є. Буряченко, В. П. Яцюта та ін.] ; за заг. ред. В. М. Федосова. — К. : КНЕУ, 2010. — 600 с.
26. Гапонюк М. А. Місцеві фінанси: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М. А. Гапонюк, В. П. Яцюта, А. Є. Буряченко, А. А. Славкова. — К.: КНЕУ, 2002. — 184 с
27. Гапонюк, М. А. Сучасні проблеми економіки та фінансів М. А. Гапонюк, Д. Г. Лук'яненко, В. М. Федосов, В. М. Опарін, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2017
28. Говорушко Т.А. Місцеві фінанси. Курс лекцій для студ. спец. 7.050104, 8.050104 «Фінанси» ден. та заоч. форм навчання./ Т. А. Говорушко, С. М. Еш– К.: НУХТ, 2009. – 171 с.
29. Гончаров С.М., Кушнір Н.Б. Тлумачний словник економіста / С.М. Тимошенко. – Рівне: НУВГП, 2008. – 264 с.
30. Гутаріна С. О. Еволюція поглядів на трактування поняття «місцеві фінанси» / С. О. Гутаріна // Економіка и управление: науч.-практ. журнал. – 2008. – № 4. – С. 56–6115.
31. Даниленко А. Місцеві фінанси в умовах утвердження ринкових відносин та демократизації суспільства// А.Даниленко/ Вісник НБУ- 2007-№4, с.66-67

32. Державна казначейська служби України - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.
33. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua) .
34. Дерун Т. М. Актуальні питання бюджетного забезпечення місцевого самоврядування на 2013 та 2014 роки: загрози та перспективи/ Т. М. Дерун - 2015- 1-4 с.
35. Досвід впровадження адміністративно-територіальної реформи в Литві. Міністерство Внутрішніх справ Республіки Литва, 2014 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slg-coe.org.ua/wpcontent/uploads/2014/10>.
36. Енциклопедія державного управління [Текст] : в 8 т. Т. 5 : Територіальне управління / наук.-ред. кол. : О. Ю. Амосов, О. С. Ігнатенко (співголова) [та ін.]. —Харківський регіональний державного управління Національної академії державногоуправління України. — Х. : Вид.-во ХарРІДУ “Магістр”, 2011. — 408 с.
37. Еш С. М. Сучасні зміни у сфері місцевих фінансів: Наукові праці НУХТ 2017. Том 23, № 1// Еш С. М., В.В. Головіна. Київ,- 2017.- 85-91 с.
38. Єврорегіон рейтингове агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euro-rating.com.ua>
39. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 № 280/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>
40. Зубков Г. Результат фінансової децентралізації: за січень-вересень місцеві бюджети зросли на 34,2 млрд грн порівняно з минулим роком, - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249397542.
41. Зубріліна В. В. Міжбюджетні відносини: теоретичні підвалини та практика сьогодення / В. В. Зубріліна // Економіка і управління. – 2014. – №2. – С. 102 – 109.

42. Казюк Я.М., Порівняльні характеристики інструментів фінансового вирівнювання: європейський досвід/ Я. М. Казюк. - С.100-102.
43. Карамушка Л. І., Формування місцевих бюджетів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2015/v2/18.pdf>
44. Кириленко О. П. Місцеві фінанси [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл. / О. Кириленко. — Т. : Астон, 2004. — С. 36.
45. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П. Кириленко. – К.: НІОС, 2000. – 384 с.
46. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: / О. І. Ковтун, Львів: «Новий світ 2000», 2010.- 429 с.
47. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96– ВР. Електронний ресурс]. –Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
48. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України : навч. посіб. / В. І. Кравченко. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 487 с.
49. Кравченко О. О. Місцеві фінанси [Текст] : навч. посіб. / О. О. Кравченко. — К. :ДЕТУТ, 2009. — 157 с.
50. Круш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень[Текст] : підручник / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. — К. : Центр учб. л-ри, 2011. — 320 с.
51. Кузьминчук В. Н. Механізм організації та функціонування міжбюджетних відносин в Україні / В. Н. Кузьминчук // Економіка та управління. – 2012. – №4. – С. 85 – 91.
52. Кульчицький М. І. Міжбюджетні відносини в економічній системі України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/dis_kulchytsky.pdf
53. Кульчицький М.І. Місцеві бюджети та механізми їх формування / Кульчицький М.І. // Фінанси України. – 2002 р. - №9
54. Легкоступ І. І. Стан та проблематика міжбюджетних відносин в Україні / І. І. Легкоступ // Економіка та держава. – 2010. – №4. – С. 55 – 58.

55. Лондар С. Л. Фінанси: навч. посіб. /С. Л. Лондар, С. В. Тимошенко // . – Вінниця : Нова книга, 2009. – 384 с.
56. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : монографія / І. О. Луніна. – К. : Наукова думка, 2006. – 432 с.
57. Макаренко О. Є., Правові, економічні та політичні аспекти формування міжбюджетних відносин [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/24561/%CE>
58. Матвєєва О. Ю. Використання економічно орієнтованого підходу до визначення поняття “місцеві бюджети” як основи фінансового забезпечення місцевого самоврядування / О. Матвєєва // Державне управління та місцеве самоврядування. 2010.
59. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua> .
60. Наркізова Т. М. Теоретичні аспекти реалізації міжбюджетних відносин в Україні/ Наркізова Т. М., - 2014.- 118-122 с.
61. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Ф.О. Ярошенко. – К.: Зовнішня торгівля; УДУФМТ, 2010. – 592 с.
62. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1550/>
63. Ніколаєва О.М. Місцеві фінанси: навч. Посіб./О.М. Ніколаєва, А.С. Маглаперідзе – К.: «Центр учбової літератури», 2013.– 354с.
64. Одеська міська рада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://omr.gov.ua/ua/>
65. Опарін В. М. Бюджетна система: підручник / В. М. Опарін, В. І. Малько, С. Я. Кондратюк. – К. : КНЕУ, 2000. – 208 с.
66. Особливості міжбюджетних відносин в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/table/jalilo14/txt3.htm>
67. Павлюк А. П., Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування/ А. П. Павлюк – К.: НІСД, 2016. – 61 с.,

68. Павлюк К. В. Місцеві бюджети і міжбюджетні відносини / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 1996. – №6. – С. 24 – 37.

69. Павлюк К. В. Формування доходів місцевих бюджетів / К.В. Павлюк // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С.24-37.

70. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

71. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-viii>.

72. Про затвердження звіту про виконання бюджету міста Одеси за 2012 рік Рішення Одеської міської ради від 16.04.2013р. №3302-VI [Електронний ресурс] /Одеська міська рада. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/acts/council/50169/>

73. Про затвердження звіту про виконання бюджету міста Одеси за 2013 рік Рішення Одеської міської ради від 25.06.2014р. №4792-VI [Електронний ресурс] /Одеська міська рада. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/acts/council/60963/>

74. Про затвердження звіту про виконання бюджету міста Одеси за 2014 рік Рішення Одеської міської ради від 16.04.2015р №6497-VI. [Електронний ресурс] /Одеська міська рада. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/acts/council/69971/>

75. Про затвердження звіту про виконання бюджету міста Одеси за 2015 рік Рішення Одеської міської ради від 16.03.2016р. № 426-VII [Електронний ресурс] /Одеська міська рада. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/acts/council/81350/>

76. Про затвердження звіту про виконання бюджету міста Одеси за 2016 рік Рішення Одеської міської ради від 15.03.2017р. № 1768-VII. [Електронний ресурс] /Одеська міська рада. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/acts/council/93930/>

77. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п>

78. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 р. №280/97 //ВВР. – 1997. – №24. – ст. 170, зі змінами.

79. Простебі Л. І. Деякі теоретичні засади місцевих фінансів/ Л. І. Простебі. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ-, 2014

80. Римарська Н.І. Суть та значення поняття бюджет як економічної категорії у ринковій економіці./ Римарська Н.І., Корягін М.В.- Крим: ТНУ, 2011.- 156-161 с.

81. Романенко О. Р. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни.— 2-ге вид., перероб. і доп. / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. — К.: КНЕУ, 2003. — 387 с.

82. Росоляк О. Фінансова децентралізація: досвід Польщі та реальії України [Текст] / О. Росоляк, І. Марціяш // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – Вип. 2 – С. 66-70.

83. Сазонець І. Л. Управління місцевими фінансами [Текст]/ І.Л.Сазонець, Т.В.Гринько, Г.Ю. Придатко.— К.: ЦНЛ ,2006. — С.116.

84. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навч. посібник / О. О. Сунцова. – К. : Центр навчальної літератури, 2010. – 488 с.

85. Сутність місцевих бюджетів: їх роль та значення в соціально-економічному розвитку територій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://oplib.ru/ekonomika/view/1223810_sutn_st_m_scevih_byudzheth_v_h_rol_ta_zn_achennya_v_soc_al_no_ekonom_chnomu_rozvitku_teritor_y

86. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/Miscevesamovryaduvannya.pdf>

87. Уроки Польщі в питаннях фінансової децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://centre-reform.org/novini/uroki-polshh%D1%96->

v-pitanniah-

f%D1%96nansovo%D1%97decentral%D1%96zac%D1%96%D1%97.html.

88. Фатюха Н. Г. Зарубіжний досвід бюджетного процесу на місцевому рівні/ Фатюха Н. Г. Безродна І.О.- Запоріжжя – ЗНТУ, 2015. 1-2 с.

89. Фурдичко Л. Є. Децентралізація: фінансова незалежність місцевих бюджетів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http://ird.gov.ua/sep/sep20155\(115\)/sep20155\(115\)_039_FurdychkoLYe.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20155(115)/sep20155(115)_039_FurdychkoLYe.pdf)

90. Четвертухін Б.М. Основи теорії систем і системного аналізу. Навчальний посібник / Б.М. Четвертухін, П.Р. Левковець, О.І. Мельніченко, О.Б. Четвертухіна. – К.: НТУ, 2004. – 272 с.

91. Швець В. Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин / В. Я. Швець // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 23 – 31.

92. Ширкевич Н. А. Местные бюджеты. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 586 с

93. Юрій С. Бюджет, бюджетна доктрина та бюджетна політика держави : сучасна парадигма, іманентний детермінізм, реалії і перспективи / С. Юрій, В. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2010. – Вип. 4. – С. 7 – 27.

94. Юхименко П.І. Теорія фінансів: підручник / П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник. та ін.; за заг. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576с.